

"תמונות יהודיות" בטרם שואה

סיפורו של השבועון **האידישע בילדער**, שהופיע בריגה בשנים 1937-1939

עקיבא צימרמן

בעמוד השני של הגיליון הראשון הופיעה תמונת הרבי ממונקטש, שנפטר באותה עת, וכן תמונות האדמו"ר מבאבוב שהרבי ממונקטש הטיל עליו חרם. במרכז הגיליון – כתבה על החיים היהודים בסקנדינביה המעוטרת בציור דיוקנותיהם של רבני סקנדינביה, פרי מכתולו של הצייר הרולד אייוגשטיין, וכן כתבה מלווה בתמונות על החיים היהודים בהודו משל ד"ר מ.ל. ארסן. תמונות מתל אביב הראו את התפתחותה של העיר לעומת נחשלותה של יפו. עמוד שלם הביא בתמונות דמויות של יהודים בווארשה ופרנסותיהם ומתחת לתמונה של שואב מים יהודי נכתב בעברית: "אם רק הדליים לא יטפטפו הרני מצפצף על העולם כולו...".

השבועון נהג לפרסם דיוקנות של שרים יהודים בממשלות זרות וחיפש "שורשים" אצל מנהיגי העמים. כבר בגיליון הראשון ראתה אור כתבה על "מאדאם ברונשוויג", השרה היהודיה בממשלתו של היהודי ליאון בלום, ראש ממשלת צרפת.

עמוד שלם הוקדש לתיאור תגיגות יום הולדתו של הטוען לכתר בית הבסבורג, הנסיך אוטו, בנם של קרל וציטה. בכתבה הובא תיאור של תפילה שנערכה לכבוד המאורע בבית הכנסת הגדול בווינה, כמובן בליזוי תמונות. נציין כי הד"ר אוטו פון הבסבורג חי עד היום והוא מידידי ישראל הנאמנים. כיאה לעתון יהודי הופיע בשבועון רומן בהמשכים, "סוועטזיין גוט" (יהיה טוב) מאת מיכאל צווייק. בשבועון היה גם מדור ספרותי, שבו פורסמו יצירות של סופרי יידיש. בגיליון הראשון הודפסו נובלות מאת זוסמן סגלוביץ' ואפרים קגנובסקי, שהתמידו לתרום מפרי עטם לשבועון. עוד בגיליון – פרקי זכרונות של הרבי ממונקטש, תמונות מעמק יזרעאל ומחגיגות יום השקל הציוני בבולגריה. בשבועון היה מדור הומריסטי בעריכת הסופר יוסף טונקל, הנודע בכינויו "דער טונקעלער", וכן מדור לחידות ותשבצים. תמונה נוספת מארץ ישראל הוקדשה ל"מרד הערבי" ונראו בה "ערבים שנאסרו ביום חגם מובלים למשטרה".

בן גוריון וז'בוטינסקי הבן

בגיליון השני הופיעו כתבות מצולמות על ליאון בלום ולסלי הור בלישה, שר המלחמה הבריטי, יהודי לפי מוצאו. כאמור, השבועון חיפש שורשים יהודים בין אומות העולם והוא דן בשאלה האם יוהן שטראוס, מלחין הוואלסים הווינאי, הוא "ארי" ואולי זורם בעורקיו דם יהודי. לעומת זאת, הודגש, כי אשתו יהודיה לכל הדעות ושמה אדלה דויטש. ובאותו עניין, כתב העתון גילה, כי המתרגם הרשמי של היריד הבין לאומי בצרפת הוא יהודי מבולגריה. במרכז הגיליון השני הובא ראיון עם ההיסטוריון שמעון דובנוב. בחיפוש אחרי נידחי ישראל הגיע כתב העתון לתוניסיה והוא תיאר את רחוב היהודים

אחד השבועונים היהודים הנודעים ביותר בתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה היה ה"אידישע בילדער", שהופיע בריגה בירת לטווייה מיוני 1937 עד ספטמבר 1939. עצם הופעת השבועון הינו הישג מיוחד במינו, שכן באותה תקופה הייתה העתונות בלטווייה נתונה לפיקוח של שליט המדינה קארל אולמאניס שעלה לשלטון בשנת 1934. משטרו של אולמאניס שיתק את החיים הציבוריים של היהודים בלטווייה והעתונים היהודים נסגרו בפקודתו.

האישור להוצאת עתון היה בידי הממשלה, שהעניקה זיכיון להוצאת עתון יומי יהודי אחד, "היינט", לציר הסיים הלטווי, איש "אגודת ישראל", מרדכי דובין. שלוש שנים אחרי הפיכת אולמאניס ניתן זיכיון ממשלתי לשני יהודים – ברמאס ופולק – להוציא שבועון יהודי מצויר בשם "אידישע בילדער". העתון היה אל מפלגתי, שמר בקנאות על פלורליזם ונתן מקום לכל הדעות והחוגים בעם היהודי. הכותרות ניתנו בארבע שפות: יידיש, עברית, פולנית וגרמנית, ולעתים הובאה גם תמצית המאמרים בעברית ובפולנית, שכן שפת העתון הייתה יידיש.

בשנתו הראשונה היה המו"ל והעורך האחראי א. בארמאס, והחל מהשנה השנייה היה בארמאס מו"ל בלבד וכעורך אחראי שימש ז. קלמנוביץ'. אחד המשתתפים הקבועים, ולמעשה העורך הספרותי, היה הסופר מרק ראזומני – סופר, מחזאי ועיתונאי שהיה זמן מה כתב ה"פארווערטס" הניו יורקי בריגה. מרק ראזומני האריך ימים. הוא נולד בשנת 1887 ונפטר בשנת 1989, כשהוא בן 102. ראזומני הגדיר את השבועון "אוגאניוק היהודי" ("אוגאניוק" היה שבועון רוסי מצויר נודע).

ל"אידישע בילדער" היו כתבים בעולם היהודי כולו, אך חלק גדול מהמאמרים והציולמים הופיע ללא שם הכתב או הצלם.

כתב העתון בארץ ישראל היה משה דנציגרקרן, לימים רוץ, מראשוני אגודת העתונאים בתל אביב והמוכיר שלה במשך שנים רבות. התמונות תפשו את רוב שטחו של העתון, הופיעו בהדפסה ברורה ורובן צולמו במיוחד בעבורו. בעתון פורסמו כתבות מחיי היהודים בעולם וכתביו הגיעו עד לקהילות הנידחות ביותר. כבר בשער הגיליון הראשון הופיעה תמונה מחיי הקהילה היהודית בהודו תחת הכותרת "שווארצע אידן אין אינדיע" (יהודים שחורים בהודו). בראש הגיליון התפרסם מהיר העתון בארצות שונות, שהראשונה היא כמובן "פלסטנינה", שבה המחיר הוא 25 מיל, מחיר גבוה, שכן באותה עת נמכר עתון יומי בארץ ישראל בחצי גרוש בימות החול ובעשרה מיל (גרוש) בימי שישי. מדינות אחרות שבהן ניתן היה להשיג את העתון היו אסטוניה, אנגליה, צרפת, פינלנד, ארצות הברית, אוסטרליה, שווייץ, שוודיה, בלגיה, הולנד, איטליה, הונגריה, בולגריה, רומניה, דנמרק, דנציג, תורכיה ויוגוסלביה.

שער ה"אידישע בילדער" מ-1937. "המשחקת הורשאית" לילי ליליאנה בתפקיד לאהלה ב"הדיבוק"

חינוך עיוורים בירושלים. סידרת תמונות הראתה את העלייה לקברו של בנימין זאב הרצל בבית העלמין שברובע דבלינג שבווינה, כתבה מיוחדת הוקדשה ל"מלכי אופרה עבריים", והכוונה היא ליוצרי האופרות אוסקר שטראוס, אמריך קאלמאן ופריץ גרינבוים. בשער גיליון 6 הופיעה תמונה של ילדי ארץ ישראל ובגוף הגיליון דווח על השריפה בעיר הטקסטיל לודו' שבפולין. במרכז הגיליון – דיון בשאלה מי המציא את כלי התעופה הראשון; היהודי דוד שווארץ או הגרף צפלין הגרמני. גיליון 7 עסק בדמותו של פיליפ ששון, השר היהודי לעבודות ציבוריות בבריטניה, וכן הובאו דיווחים על דיוני ועדת פיל שחקרה את המצב בארץ ישראל.

גיליון 8 הופיע לקראת תשעה באב והוא כלל תמונות ודיווחים מהכותל המערבי בירושלים. במרכז הגיליון הובא דיון בשאלה מי ישלוט בעבר הירדן המזרחי וכן כתבה על משה שרתוק (לימים, שרת), פרי עטו של העתונאי גרשון (הרמן) סווט. כן בגיליון – תמונות רבות מ"הכנסיה הגדולה" של "אגודת ישראל" שהתכנסה במרינבאד, צ'כוסלובקיה. כיאה לגיליון תשעה באב הובא שירו של המשורר י.ד. קמזון, "ירושלים", שתרם מפרי עטו לחבורות רבות של העתון.

בעיר תוניס. לעתון נוסף מדור חדש והוא "אידישער ספאָרט" (ספורט יהודי) וגם כאן יש איוון בין מורח למערב. בצד ידיעות על המתרחש במכבי וארשה, באה תמונה שכותרתה היא "כדור מעופף בנבחרת המצרית", ומתברר כי בנבחרת הכדורעף של מצרים משתתפים מספר יהודים. מדור חדש נוסף היה מדורו של מ. קיטאי, שסקר הצגות בתיאטרוני יידיש בווארשה. מוכר הנקניקיות המפורסם מכיכר מוגרבי בתל אביב כיכב באחד מעמודי השבועון, ובאותו עמוד הובאה חדשה "מרעישה" על אוטובוס קומתיים, שהחל לנסוע בתל אביב.

שער הגיליון השלישי הראה ילדים בארץ ישראל המלקקים גלידה. בעמוד השני היתה כתבה על הלורד היהודי החדש, הלוא הוא הרברט סמואל, מי שהיה הנציב העליון הראשון בארץ ישראל. כיאה לעתון השומר בקנאות על קו אל מפלגתי הודפסו שתי תמונות צמודות. בצד ימין (כמובן...) תמונתו של ערי ז'בוטינסקי (בנו של זאב ז'בוטינסקי), הסוקר מסדר של בית"רים בלונדון, ובצד שמאל, תמונתו של דוד בן גוריון מבקר בקיבוץ. השר הור בלישה נראה בשתי תמונות: בראשונה – השר משחק גולף ובתמונה השנייה הוא נראה על רקע משרד ההגנה הבריטי. עוד בגיליון – תמונתו של השר היהודי לעבודות ציבוריות בממשלת בריטניה, פיליפ ששון.

בכתבה על הפסל הגרמני המפורסם הרולד איינשטיין, שפיסל את דיוקנותיהם של אלברט איינשטיין מחד ושל הינדנבורג שליט גרמניה מאידך, תגלית: מתברר שאיינשטיין היה נכדו של שמש בית הכנסת בהנובר. סידרת תמונות הראתה את הגיגת חג הביכורים בקיבוצים בארץ ישראל ובמסגרת מתקרר על קהילות יהודיות נידחות הובאה כתבה על הקהילה היהודית בסין.

בשער הגיליון הרביעי הופיעה תמונתה של השחיינית רות לאנגר מאגודת הספורט "הכוח וינה", ובכותרת העברית נאמר כי היא "הטובה בשוחות שבאוסטריה".

עמוד שלם המלווה בתמונות הוקדש לראיון עם החזן הראשי של בית הכנסת טלומצקה בווארשה, משה קוסביצקי.

הדיווחים מארץ ישראל מסרו על המתרחש באוניברסיטה העברית בירושלים, הודעה על "טלפונים אוטומטיים" ברחובות תל אביב וכן תמונות מהעלייה לקברו של ד"ר חיים ארלוזורוב ביום השנה הרביעי להירצחו. במרכז הגיליון היה ראיון עם זיגמונד הרצל, בן דודו של תיאודור הרצל. צוין, כי זיגמונד הרצל הוא משורר, מבקר ספרות, בנקאי ודיפלומט. ועוד מאוסטריה: במדינה זו היתה קבוצה של גמדים יהודים, שזכו לכתבה מיוחדת, מעוטרת בתמונות.

נראה שמינויו של ליאון בלום לראש ממשלת צרפת העסיק רבות את עורכי העתון. בכל גיליון דווח על פעולותיו ובגיליון הרביעי הודפסה כתבה על ליאון בלום ויהסו ליהודים.

"מתושלח" בלטווייה

בשער גיליון 5 הובאה בהבלטה תמונתה של השחקנית ההוליוודית סילויה סידיני, וגילוי כי היא "בת ישראל מגרודנה [פולין]... ושוב חזרה על עצמה התופעה של עיסוק בליאון בלום. מארץ ישראל דווח על קבלת הפנים לראשי היישוב אצל הנציב העליון ותמונתו של הרב הרצוג מסדר קידושין בבית

"סרט עברי גדול מווארשה"

גיליון מס' 15 הופיע לקראת ראש השנה תרצ"ה, ובשער תמונת ילדה התולשת דף מלות השנה. בכתבה מווארשה מאת א. וואנדר תוארו יהודים המחפשים מציאות בשוקי העיר.

עד הגיליון הזה כמעט שלא פורסמו מודעות והמערכת העירה, כי עד כה טיפלה בהגדלת חוג הקוראים ומעתה יושם דגש גם על המודעות.

ואכן, מגיליון לגיליון עלה מספר המודעות וביניהן בלטה המודעה של יצרנית סכיני הגילוח מארץ ישראל "אוקבה", שחיפשה סוכנים במזרח אירופה.

גיליון 16 הוקדש ליום כיפור והופיע בו מחקר מאת ל. מירקין על ניגוני כל נדרי. במרכז כתבה על יום כיפור בשנתאי בירת סין, וכן כתבה על דפוס האלמנה והאחים ראם בוילנה. כן צוין בגיליון יובל העשרים של הגדוד העברי.

עוד באותו גיליון: הכתב מווינה סיפר, כי במחוז השני של הבירה האוסטרית השתתפו שמונת אלפים יהודים באמירת "תשליך" על גדות הדנובה.

במסגרת הכתבות מארץ ישראל הופיע תיאור חנוכת בית הכנסת החדש "איחוד שיבת ציון", של עולי גרמניה בתל אביב, כתבה על קיבוץ חולדה ועל אוסף שבדרון שבאוניברסיטה העברית, אוסף שבו כלול כתב היד של תורת היחסות של אלברט איינשטיין.

גיליון 18 הציג בתמונת השער את השחקנית הידועה מרים קרסין ובמרכזו כתבה על "סרט עברי גדול הבא מווארשה".

הור בלישה, שר המלחמה הבריטי שכבר הוזכר, זכה להיבה יתרה מעל דפי השבועון והוא "כייב" בדומה לליאון בלוס בהרבה מגיליונותיו. בין השאר צולם השר בביקורו במחנות הצבא הבריטי. כתבה מיוחדת הוקדשה לדמותו של תומס מסריק, מייסד צ'כוסלובקיה העצמאית ונשיאה. מסריק כונה "ידיד העם העברי" והוא נראה בתמונה בעת ביקורו בארץ ישראל, כשהוא מסייר בעיר העתיקה בירושלים בלוויית רבה של העדה החרדית, הרב יוסף חיים זוננפלד.

בגיליון 19 הובאה תמונה של קנצלר אוסטריה פון שושניג, המבקר במחנה בית"ר באוסטריה. כן הוקדשה כתבה למכס דלפינר, תעשיין ונדיב, ידידו של המשורר חיים נחמן ביאליק. תמונות מארץ ישראל הראו את טקס גילוי המצבה על קברו של מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב, ביום השנה הראשון לפטירתו.

בגיליון זה הופיעה כתבה מיוחדת שהוקדשה לשיבת חכמי לובלין מיסודו של הרב מאיר שפירא, ולצידה כתבה על היישוב היהודי בבירובידואן שבברית המועצות.

בראש גיליון 20 הופיעה כותרת סנסציונית: "אונזער מיטארבייטער ביים מופתי" (האיש שלנו אצל המופתי). בכתבה תיאר כתב לא מזוהה כיצד התקבל לראיון אצל המופתי הירושלמי, חג' אמין אל תוסייני, שנמלט באותה שנה מירושלים ללבנון, ולא זו בלבד, אלא שמזכירו של המופתי צילם את הכתב האלמוני הזה ביחד עם המופתי. תמצית הכתבה מובאת בעברית ובה נאמר: "עתונאי עברי אף עד למופתי [כך במקור] יגיע. צלם האידישע בילדער" אצל השונא ישראל הותיק המופתי הגדול... נסים ונפלאות לא

בגיליון 9 היתה התייחסות לאירועים שהתקיימו במקומות שונים בעולם ביום הזכרון של הרצל, כ' תמוז, וכן הובאו דיווחים על פעילות ההנהלה הציונית.

גיליון 10 ציין את הבחירות לקונגרס הציוני הכ' ובמרכזו איריס של אישי הקונגרס מאת ד"ר י. ביקלס. ליום הזכרון של ביאליק הופיעה כתבה על המתרחש בבית ביאליק בתל אביב. באותו גיליון הובא ראיון עם הזמר והחזן הרמן יאדלובקר ותמונות מהפגנה שנערכה באנטוורפן כנגד חלוקת ארץ ישראל. במסגרת הדיווחים על קהילות נידחות הגיע כתב העתון אל היהודים השחורים שבהרלם, ניו יורק.

הגיליונות 11 ו-12 כונו "קונגרס נומער" והם מלאים דיווחים ותמונות על שהתרחש בקונגרס הציוני הכ', שהתכנס בציריך בקיץ 1937. בגיליון סופר גם על מכבי קובנה שעלתה לליגה הלאומית בכדורגל בליטא, וכן הובאו תמונות של הנופשים בפישטשיאן שבצ'כיה וביניהם גם הסופר שלום אש.

בראש גיליון 12 הופיעה תמונתו של נשיא הקונגרס הציוני מנחם אוסישקין ולידו הרב מאיר ברלין (לימים בר אילן), ראש סיעת "המזרחי". ל. הורנשטיין דיווח מאנטוורפן על המתרחש בתעשיית היהלומים ("מרגליות" בלשוננו) והכתבה לוותה בתמונת המלך הבלגי ליאופולד השלישי המבקר בבורסה. במסגרת הכתבות מארץ ישראל הובאה תמונה קולקטיבית של "נושאי המכתבים" (דוורים בלשוננו) של תל אביב. כמוכן שלא קופחה דמותו של חיים וייצמן והוא נראה בתמונה בעת נאומו בקונגרס הציוני. על "מתושלח בלשויה" סיפר כתב העתון בארץ זו. ומיהו אותו "מתושלח"? מרדכי כץ שזכה להגיע לגיל 111...

בגיליון 13 הודפסה ברכה מצולמת בכתב ידו של ראש ממשלת צרפת המברך את קוראי השבועון בארבע השפות "הרשמיות" של ממלכת ה"אידישע בילדער". כתבה מיוחדת תיארה חיילים יהודים בצבא האיטלקי החוזרים לארצם אחרי שלהמו בתבש (היא אתיופיה של היום) למען המולדת האיטלקית.

בכתבה של א. רינדערמאן סופר כי "מלך החזנים נוסע לארץ ישראל" והכוונה, כמוכן, לחזן גרשון סירוטה שעמד להגיע לביקור בארץ לקראת הימים הנוראים תרצ"ח.

בשער גיליון 14 היתה תמונה מעוטרת בכותרת "תענוגי קין אחרונים" ובה ילדים המבלים בבריכה. במקום בולט הובאה תמונתם של האמנים דזיגן ושומכר הקוראים את השבועון "אידישע בילדער". במרכז הגיליון – כתבה על "הכנסיה הגדולה" של אגודת ישראל שהתכנסה במרינבאד, המעוטרת בתמונות הרבנים והאדמו"רים. שני עמודים הוקדשו לפתיחת שדה התעופה של תל אביב ולחברת התעופה הארץ ישראלית, Palestinian Airways Limited.

במסגרת הכתבות על הקהילות היהודיות ברחבי העולם הודפסה כתבה על מפגש נוער יהודי בסקנדינביה וכן על הקהילה היהודית בבוכרה. המערכת פנתה לקוראים: "שיקט אונז אידישע בילדער" (שילחו לנו תמונות יהודיות) וביקשה כי קוראים שברשותם תמונות מהיי היהודים במקומות שונים בעולם ימציאו אותן למערכת כדי לשלבן בעתון.

בשער האחורי של הגיליון הובאה תמונתה של השחקנית אידה קמינסקה.

יהודים וערבים, והיא: שיניחו להם לנפשם ולא יצלמו אותם. משה דנציגרקרן דיווח על ביקורו של ארתורו טוסקניני בתל אביב, ושלמה יצחקי ראיין את ישראל רוקח, "ראש העיר הצעיר" של תל אביב, שבא לבקר בסלוניקי.

בגיליון 22 הובאה רשימה של פרופסורים יהודים בווינה, וסקירה על תפילה מיוחדת לחרשים-אילמים המתקיימת ב"טמפל עמנואל" שבשדרה החמישית בניו יורק.

לאחר "שחרור" מכמה גיליונות תור השר היהודי הור בלישה "לככב" על דפי השבועון ובשער גיליון 23 הופיעה תמונתו, בעת ביקורו בבסיס קליטה ומיון של חיילי הוד מלכותו.

ארץ ישראל תפסה מקום רב בגיליון, הופיע ראיון שערך גרשון סווס עם דניאל אוסטר, מ"מ ראש העיר ירושלים, ידיעה על "מלך הקבצנים מתל אביב" אשר "הועמד למשפט על קבצנותו", ובינתיים נתגלה כי הוא עשיר המתחזה לקבצן וברשותו שני מגרשים בעיר. כן תוארה קבלת הפנים שנערכה לסופר ה. לייזיק, עוד בגיליון, כתבות על ישיבת טעלו, ועל יובל העשרים להצהרת בלפור.

הרב שהקים גן חיות

בגיליון 24 הופיעו כתבות על מהומות הדמים בארץ ישראל ותמונות

ייאמן כי יסופרו! המופטי מצטלם יחדיו עם העתונאי היהודי והצלם הוא מזכירו של המופטי בכבודו ובעצמו."

עוד באותו גיליון: כתבה על עמנואל לסקר השחמטאי. אחת הכותרות במדור הספרותי היא: "סוף סוף הומורסקה לאורקע נאכאלניק" (על דמותו של אורקע נאכאלניק, הפושע שהיה לסופר, ראה "קשר" 18).

מלך הקבצנים מתל אביב

בגיליון 21 בא תיאור של ועידת מפלגת המדינה העברית שנערכה בפריז. מי שחשב כי המונח "דרך שלישית" הינו חדש בפוליטיקה, מן הראוי שיסתכל בגיליון זה של השבועון, שם ימצא את תמונת ז'בוטינסקי הנואם בווארשה על... "האלטרנטיבה השלישית". במסגרת "הגאווה היהודית" ציין כתב העתון בווינה כי "יהודים ינצחו על אפנת החורף". בתמונת נראה "בית האפנה של אידה רויך ואחיה בווינה".

בגיליון הופיעה גם כתבה על יהודי בשם יעקובסון, העומד בראש העיר לאוריסטאלה בפנילנד, עיר שאין בה יהודים כלל. במרכז הגיליון כתבה המלווה בתמונות רבות על מוסד יו"א (המכון לתרבות יהודית בשפת יידיש, שמרכזו כיום בניו יורק), ששכן בוויילנה. מי שמדבר על "מורה תיכון חדש" ימצא בגיליון הומר מעניין על שכונת מאה שערים בירושלים, שבה "יהודים וערבים מנהלים ביניהם מסחרם מתוך ידידות" ורק משאלה אחת לאותם

הכתבה הסנסציונית על פגישת "כתבתנו" עם המופתי הירושלמי. "עתונאי עברי אף עד למופטי יגיע" - התפאר העתון

שיקט אנו אזעלבע פילדער!

העתון ערך תחרויות והגרלות. בין שולחי התמונות, שהוזמנו לעשות זאת על גבי העתון (למעלה) הוגרלה נסיעה לארץ-ישראל (רחוק משמאל)

בגיליון 27 הובא חומר רב על חג התנוכה, כתבה ותמונות מתגיגות יום העצמאות העשרים של לטווייה ובין התמונות תמונה מתפילה מיוחדת לכבוד המאורע בבית הכנסת הגדול בריגה. מארץ ישראל דווח על המאורעות והרצח של חברי קרית ענבים. משה דנציגר קרן סיפר על תיאטרון הפועלים "אוהל", לסלי הור בלישה המשיך לספק נושאים לשבועון ובפתח גיליון 28 אנו רואים את שר המלחמה היהודי מבקר במחנה בריטי וטועם מן האוכל. שתי לוויית תפשו מקום בגיליון זה. האחת, לווייתתה של רעיית הסופר י.ל. פרץ, בה השתתפו יוסף שפרינצק ויצחק בן צבי מארץ ישראל ששהו באותו זמן בחוץ לארץ, וכן לווייתתה של רוזה כהן בתל אביב, אמו של ראש הממשלה לעתיד, יצחק רבין. בכותרת התמונה נכתב: "קהל רב מלווה את מנהיגת הפועלים רוזה כהן לבית עולמה".

תמונתו של מנדלי מוכר ספרים הופיעה בשער גיליון 29, במלאות עשרים שנה לפטירתו. בגיליון, גם כתבה המלווה בתמונות רבות במלאות עשרים שנה לכיבוש ירושלים בידי הגנרל אלנבי.

גיבור יהודי בסין

על הקהילה הספרדית בצירקוס גאסה שבווינה סיפר ד"ר פ. ליפסקי. בבית הכנסת של הקהילה משובצת אבן מהכותל המערבי. שנה לאחר מכן, בנובמבר 1938, נזרבת בית כנסת זה בליל הבדולח. ושוב בגיליון, תמונתו של מיודענו שר המלחמה הבריטי, לסלי הור בלישה. דומה שאפילו באנגליה לא זכה השר

מהלוייתו של אביעזר ילין שנרצח על ידי ערבים. מההווי החסידי הופיע תיאור חצרו של הרבי מסקולוב. ובנוסף, על מושב זקנים יהודי בהולנד ועל שחקנים יהודים בווינה. במדור הספורט – כתבה על שמעון גינבורג, "דער באקסער מיט פאות" (המתאגרף בעל הפאות), ובשער האחורי תמונות של מייסד גן החיות בתל אביב, הרב ד"ר מרדכי שורנשטיין, רבה של קופנהגן חובב החיות, שנשט את משרת הרבנות, עלה לארץ ישראל והקים בה גן חיות. הרב מצולם ליד גור האריות שלו, כשהכותרת מכריזה: "דער רב מיט די לייבן" – הרב עם האריות.

בגיליון 25 הובאה כתבה על הזמר מקס מיודובסקי, בנו של ר' שלום, שליח הציבור והשוחט מקאסוב. מיודובסקי היה בנעוריו בחור ישיבה, שר תחילה כשגבו אל הקהל, כדי לא לראות נשים, ועתה (בשלהי 1937) הוא זמר אופרה מפורסם.

אחת הכתבות בגיליון תיארה ערב שבת בארץ ישראל, ואנו רואים תמונות מערים שונות בארץ המתכוננות לשבת קודש.

גיליון 26 הוקדש לתעשיית היהלומים בבלגיה, וצוין שהוא מופיע ביוזמת ל. הוכשטיין, בא כוח השבועון בבלגיה. בשער הגיליון תמונתו של סיר ארנסט אופנהיימר הנקרא "מלך היהלומים". בגיליון מופיעות תמונותיהם של ראשי תעשיית היהלומים באנטוורפן, כולם יהודים.

תמונות וכתבה על קברי האבות במערכת המכפלה הביא הצלם ד"ר נחום גידאל מירושלים.

יפורסמו תמונות ועל הקוראים יהיה לזהות את הדמויות. כפרס ראשון הובטחה לקוראים טיסה הלוך ושוב לארץ ישראל בחברת התעופה "ליאט", כשהפרס השני כלל הפלגה הלוך ושוב לארץ ישראל באונייה המפורסמת, אוניית הפאר של אז, "פולוניה".

ענייני "תעופה יהודית" תפשו מקום נרחב בגיליונות "אידישע בילדער" ובגיליון 32 הובאה כתבה על הטייס היהודי בצלאל כהן, שהוא גם בעל דפוס בקובנה. אנו קוראים כי קיימת תוכנית להפעלת קו טיסות ישירות מקובנה לתל אביב. נציין, כי קובנה היתה אז בירת ליטא, שכן וילנה נכבשה לאחר מלחמת העולם הראשונה על ידי פולין.

במדור האמנות הופיעה כתבה על הכנר ליאופולד אהרן שהעמיד תלמידים הרבה וביניהם הכנרים היהודים מישה אלמן וישה תפן. במדור הספרותי, כתבה על אליעזר בן יהודה במלאות המש עשרה שנה לפטירתו. גיליון זה חתם את השנה הראשונה להופעת השבועון.

שישה שרים יהודים בממשלה הסובייטית

הגיליון הבא, שהופיע בראשית ינואר 1938, נשא מיספור כפול, גיליון מס' 1 ובסוגריים 33. בגיליון, כתבה על המלחין הצרפתי מוריס רוול, שחיבר יצירות בעלות אופי יהודי, וכתב ה"אידישע בילדער" נגרר לטעות שלפיה היה מוריס רוול ממוצא יהודי.

עוד בגיליון, כתבה על משה מונטיפיורי במלאות מאה שנה להכתרתו בתואר "סיר" על ידי המלכה ויקטוריה. הכתבות מארץ ישראל כללו תיאור פתיחת מוזיאון רוקפלר בירושלים, ולהבדיל – פתיחת קוינו בחיפה.

במדור האמנות היתה כתבה במלאות שלושים שנה למותו של אברהם גולדפדן, ובמדור "מקהילות ישראל" אנו מתוועדים לקהילה היהודית ביוגוסלביה ולרבה ד"ר איגנץ שלאנג.

גיליון 2 (34) ציין 120 שנה להולדתו של הרב יצחק אלחנן ספקטור מקובנה. במדור האמנות הובאה סקירה על מחזהו החדש של פרץ הירשביין "גרינע פעלדער" (המחזה תורגם לעברית והוצג על ידי "הבימה" בשם "ילדי השרה").

בשער גיליון 3 (35) התנוססה תמונתה של חנה רובינא. זאת, עקב מסעה של "הבימה" בליטא ובלטווייה. שני עמודים הוקדשו ל"קרבנות חדשים" והם הרוגי המאורעות בארץ ישראל. מהעולם החסידי הובאה כתבה על האדמו"ר מבעלז, רבי אהרון רוקח, במלאות לו שישים שנה. כמקובל בעתון, היתה בגיליון כתבה על קהילה יהודית – והפעם בוקרשט, כולל ראיון עם הרב הראשי ד"ר נימרובר, חבר הסנאט הרומני, והד"ר מאיר אָבנר, המנהיג הציוני ותבר הפרלמנט הרומני.

כתבה מרכזית הוקדשה ל"אחינו הנדחים" ובה תמונות מהיישוב היהודי בתימן. במדור הספרותי השתתף לראשונה הסופר יהושע פרלא, סופר יהודי שנשכח והתגלה מחדש בשנים האחרונות.

בפתח גיליון 4 (36) הופיעה תמונתו של מלך מצרים החדש, פארוק, המקבל משלחת של יהודי קהיר, המביאים לו את ברכת הקהילה היהודית במצרים לרגל הכתרתו. משה דנציגר קרן סיפר בכתבה מתל אביב על שכונה חדשה ההולכת ונבנית בעיר, והיא "שכונת התקוה". מההיסטוריה היהודית

אידישע בילדער
 גיבן אייך די מעגלעכקייט צו מאכן
א נסיעה קיין ארץ-ישראל
 דער נייער גראנדיאָוער
פּאָטאָ-קאָנקורס פון „אידישע בילדער“
 ארויספֿ בילדער, טעקען די
 זעכער פאליטריק פיאנען
 אין ישראל זענען נעכטאָבט זייען 15 ביז 1938 פון באיאסטע ארדיסט
 פערזענליכקייטן איז אלס נעכטאָבט די זעכער זייען דארפֿן זעכער, רעכטן די
 פאמאראשעס זעכער און
 די זעכער, האָס זעלן פּרעפּו די גרעסטע זאַל בילדער
 זעלן באקומען גרויסע פרעמיעס.
 ערשטע פרעמיע:
אן אומזיסטער פּלוג קיין ארץ-ישראל און
צוריק אויף אן אַעראַפּלאַן פון „ליאט“
 צווייטע פרעמיע:
אן אומזיסטע נסיעה קיין ארץ-ישראל און
צוריק מיט דער שיף „פאלאניא“ פון דער
גרינע-אמעריקע ליניע אין הלאָס 2-1
 זעכער און 120 אונדערע פרעמיעס

לפופולריות ולהצלחה שכזאת... ואם בשרי מלחמה עסקינו, אנו קוראים בגיליון כתבה על משה אברהם כהן מוייטשאפעל שבלונדון, "דער כיניזישער נאציאנאלער העלד" – הגיבור הלאומי הסיני. מן הכתבה עולה, שמה אברהם כהן עשה חיל והיה ממעצבי הצבא הסיני, ולאות הוקרה על פעולותיו נקרא בשנחאי רחוב על שמו.

במדור הספרותי הופיעה כתבה במלאות שבעים שנה למותו של אברהם מאפו ולצידה ידיעות על הנעשה בעולם היהודי, לדוגמה, על ישיבת סלובודקה שבליטא. הכתבה מארץ ישראל תיארה את "עקבות הסקי בשלג לבנון" ולצורך הכתבה צורפה גם ארץ הארזים לשטחה של ארץ ישראל, שכן רבים מעשירי הארץ (המעטים) נסעו לחופשת סקי בלבנון.

בגיליון 31 שולבו תמונות ממסע תיאטרון "הבימה" בלטווייה ובליטא, וכן כתבה על "דער חסידישער, טאסקאניני" – טוסקניני החסידי, כשהכוונה היא לרבי ממודוין, רבי שאול ידידיה טאוב, שביקר בארץ ישראל וכבש את תל אביב בניגנתו. בשולי הכתבה – תמונה של נכדו הצעיר של הרבי – דן. כיום דן הינו הרבי ממודוין ותבר מועצת גדולי התורה של "אגודת ישראל".

ד"ר נחום גידאל המשיך לשלוח כתבות המלוות בתמונות מארץ ישראל והפעם מים המלח. באותו גיליון – שהקן "הבימה" דוד ורדי פירסם זכרונות ממסעו באפריקה.

בגיליון 32 הכריזה המערכת על חידון תמונות. ב-15 הגיליונות הבאים

לפירוט עולמי.

גיליון 13 (45) הוקדש לחג הבר מצווה של האוניברסיטה העברית בירושלים ובתמונת השער נראה ד"ר חיים וייצמן על מרפסת האוניברסיטה. כן בגיליון, תמונות של ראשי האוניברסיטה. מצבה העגום של הקהילה היהודית בווינה המשיך להעסיק את השבועון ונמסר כי סגן ראש הקהילה, המנהיג הציוני רוברט שטריקר, נאסר. כן נמסר, כי יו"ר האיגוד העולמי של החיילים המשותרים, זיגמונד "עדלער פון" פרידמן, נאסר אף הוא. בתמונה נראה זיגמונד פרידמן עטור מדליות. רוברט שטריקר נרצח, אך זיגמונד "עדלער פון" פרידמן הצליח להמלט מהכלא, עלה לארץ ישראל ותרם מהידע הצבאי שלו ל"הגנה". לימים היה מבכירי המפקדים בצה"ל בראשיתו, את תואר הכבוד האוסטרי "עדלער פון" המיד בדרגות אלוף בצה"ל ואת שמו שינה לאיתן אבישר.

גיליון 18 של שנת 1938 הוא גיליון החמישים של השבועון ותמונת השער וכתבה גדולה הוקדשו למכביות שהיו בארץ ישראל. ענייני תעופה זכו לסקירה נרחבת והפעם סופר על קו תעופה חדש בין צ'כוסלובקיה לארץ ישראל בלי תחנת ביניים בגרמניה. שלום גוטליב ביקר אצל יהודי לוב והביא את רשמיו בכתבה גדולה המעוררת בתמונות מחיי הקהילה.

בגיליון 19 (51) הובאו תמונת שער וכתבה על הכנר יהודי מנחין, וכן הראשונה בסדרת כתבות על קהילות יהודיות ברוסיה הקרפטית.

תל אביב – "עיר הנוער"

גיליון 23 (55) הוקדש ברובו לתל אביב הנקראת "עיר הנוער". גיליון זה הוא פרי יומתו של כתב העתון בארץ ישראל, משה דנציגר קרון (רון). בגיליון סקירה על העיר ומוסדותיה השונים, העתונים המופיעים בה, בתי הכנסת ובתי המדרש וכן זכרונות על ראש העיר הראשון מאיר דיזנגוף מפרי עטו של מוזכר העיר יהודה נדיבי, השער האחורי של גיליון תל אביב הוקדש למכבי האש בעיר.

גיליון 25 (57) תיאר את מסירותם של יהודי פולין לצבא הפולני, וזאת כמה חודשים לפני השואה והתמוטטות הצבא הפולני. ועוד מפולין, כתבה על שבע מאות שנה לקהילה היהודית בפלוצק, כן קוראים לנו על זיגמונד פרויד שנאלץ להימלט מווינה והשתקע זמנית בפריז, שם נתקבל בכבוד רב. משה דנציגר קרון כתב מבני ברק על "א חסידישע אוניברסיטעט" – אוניברסיטה חסידיית, וכוונתו לשיבה בזכרון מאיר שנחנכה באותה עת. הוא כתב על ההמונים שנכתו בטקס, שבו נאמו הרב הראשי הרצוג, ראש "אגודת ישראל" הרב בלוי והרב זילברשטיין. תזמורת "מכבי" הנעימה את הטקס שצולם על ידי "כרמל פילם", דבר שכמובן לא ייתכן בימינו.

נושאים שהועלו בגיליונות הבאים:

- כתבה על הרוג מלכות הראשון בארץ ישראל, שלמה בן יוסף.
- כתבה על מועדון הסופרים והעתונאים היהודיים ברחוב טלומצקה 13 בווארשה.
- סיפוריהם של שני לורדים יהודים באנגליה – הלורד סמואל והלורד רדינג.
- כתבה המוקדשת ליהדות הולנד, לרגל יובל הארבעים לעלייתה לכס

הובאה כתבה על דון יצחק אברבנאל במלאות חמש מאות שנה להולדתו, והעמוד האחרון הוקדש הפעם לקבוצת הכדורגל היהודית "הכוח וינה" שביקרה בארץ ישראל.

כבר ציינו את "חולשתם" של עורכי השבועון לשרים יהודים בממשלות של גויים, ובמובן זה ישנה בגיליון 5 (37) תגינה אמיתית, שכן בממשלה הסובייטית החדשה היו לא פחות משישה שרים יהודים, בראשם מקסים ליטבינוב (קודם לכן מאיר וואלאך...) הקומיסר לענייני חוץ, הקומיסר לתעשייה הכבדה לאואר קנגוביץ' (לימים גיסו של סטאלין), הקומיסר לתעשיית ההגנה מישה קנגוביץ', הקומיסר לייצור מכונות א. ברוסקין, הקומיסר להונה א. גילינסקי והקומיסר לאמצעי קשר מ. ברמן.

התומר מארץ ישראל כלל הפעם כתבה על פתיחת כיכר דינגוף בתל אביב, כתבה על בית הספר "בצלאל" בירושלים, וכן על בתים חדשים שנבנו בירושלים והמצטיינים בהם הם בית הכנסת "ישורון", מלון המלך דוד וביתו של שלמה זלמן שוקן. במדור קהילות ישראל נכללה כתבה של ש. יצחקי על "יהודים מאושרים ביוגוסלביה", בלוויית תמונות של בתי כנסת ותמונת המלך הינוקא פטר השני.

עוד בגיליון, הסופר סטפן צוויג הביא במדור הספרותי זכרונות על פגישותיו עם בנימין זאב הרצל.

בגיליון 6 (38) הופיעה כתבה על השר היהודי החדש בממשלת צרפת, "המיניסטר להשכלת העם", ז'אן ז'יי. משה בלאט מקרקוב כתב על הרבי מבאבוב. מי שרוצה לאכול ב"נוסח וילנא" ימצא בגיליון כתבה נרחבת של ק. בלומסאן על "בית היוצר למאכלים".

בגיליון 7 (39) התבוססה בשער תמונת השחקן היהודי הנודע מוריץ שווארץ. במרכז הגיליון – כתבה על עשרים שנות עצמאות ליטא, ואין צורך לציין שהכתב התחקה על עקבותיהם של יהודים המשולבים בצמרת השלטון, תוך שאינו פוסח אפילו על חבר מועצת עירייה יהודי באיוושהי עיירה גידחת בליטא.

מפון פרידמן לאבישר

וכך זה נמשך גיליון אחר גיליון. בגיליון 10 (42) תואר בהרחבה ביקורם של אמנים יהודים אורחים ומכובדים נוספים בארץ ישראל, וביניהם שחקן התיאטרון והקולנוע פול מוני, הנראה בתברת עתונאים בתל אביב והחון פנחס סגל-פינצ'יק, הנראה בחברת אמו ואחיו, מנהל "תנובה" בחיפה.

גיליון 12 (44) הוקדש ליהדות אוסטריה שסופחה באותה עת לגרמניה. הכותרת הכריזה: "ימים נוראים ליהדות אוסטריה. תוצאות מתרירות מסיפוחה של אוסטריה לגרמניה". נמסר על "יהודים גדולי שם נאסרים בווינה" והובאו תמונותיהם של חלק מהנאסרים. כתבה מפורטת על תיארה את שיבתם של אנוסים לחיק היהדות. שובו של ליאון בלום לראשות ממשלת צרפת זכה כמובן לפירוטם בולט והודגש כי בנוסף לתפקידו כראש הממשלה הוא יחויק גם בתיק הכספים, כשסגנו יהיה היהודי פייר מנדס פראנס, ובנוסף גם שר העבודה בממשלת בלום הוא יהודי – ז'יל מוק.

במדור האמנות סיפר ח.ל. פרידברג מניו יורק על השיר "ביי מיר ביסטו שיין", שנכתב על ידי דו'קוב דו'קובס, הולחן על ידי שלום סקונדה וזכה

תשומת לב מרובה הוענקה למדינאים ולכוכבי בידור יהודים, אדי קנטור, בימים ההם שחקן קולנוע נודע בארצות הברית, זכה לעמוד שלם ולכותרת: "מהגייטו להוליווד"

במרכז הגיליון הופיעה כתבה על פרופ' אלברט איינשטיין ליובלו הששים. במסגרת המדור המציע מקומות הגירה לפליטים יהודים הופיעו סקירות על קונגו הבלגית, ליבריה, בוליביה, פנמה, האיטי והונדורס. בקיצור – בארבע כנפות הארץ, רק לא בארץ ישראל ששעריה נעולים על ידי הבריטים, ולא בארצות הברית שהנשיא רוזוולט סגר אותה בפני פליטים יהודים.

בגיליון 12 (96) נראו תמונות מוועידת רבני וארשה המוהים כנגד איסור השחיטה הכשרה. במרכז הגיליון כתבה על צ'כוסלובקיה עקב כניסת הגרמנים והכותרת היא: "המסך יורד, טשכיה איננה."

בגיליון 13 (97) הוא גיליון פסח תרצ"ט, הפסח האחרון שלפני השואה. רובו ככולו עסק בענייני החג. בגיליון 14 (98) הופיעה כתבה על הסופר הצ'כי היהודי מקס ברוד, שהצליח להימלט בעוד מועד מצ'כיה והתיישב בתל אביב. בגיליון 15 (99) סופר על הפליטים היהודים מאוסטריה וגרמניה שהגיעו

המלוכה של המלכה וילהלמינה.

● סיפורו של טרייביש לינקולן, היהודי המכהן כיועצו של שליט סין, הגנרל צ'אן קיי שק.

השנים 1938 ו-1939 היו סוערות בעולם בכלל ובעם היהודי בפרט. מאורעות גדולים לצד אירועים קטנים מצאו מקומם ב"אידישע בילדער". לדוגמה: הטרגדיות שמאתורי "ליל הבדולח" בגרמניה ובאוסטריה בנובמבר 1938, לצד ביקורו של ראש ממשלת בלגיה פול הנרי ספאק בבורסת היהלומים באנטוורפן והבטחתו כי "בלגיה תהיה למופת ביחסה לעם היהודי". נסקור עתה את הגיליונות שהופיעו בשנת 1939, השנה האחרונה לצאת השבועון ושנה קשה ליהודים באירופה, שרבבות מהם הפכו לפליטים עוד בטרם מלחמה ושואה.

"טשכיה איננה..."

בגיליון הראשון לשנת 1939 הנושא את המספר 1 (85) נפתח מדור חדש והוא "והאין" – לאן? זאת "כדי שהקוראים ידעו אילו מדינות מתאימות להגירה יהודית". לכן, כך נכתב, "נביא מדי פעם כתבות על מדינות אלו". ש. שיינקינדער מציג את מדינת גואינה הבריטית בדרום אמריקה והכותרת היא: "התהיה גואינה ארץ מקלט למהגרים יהודים?" עוד בגיליון, חייהם של הפליטים היהודים במחנה בהולנד וכתבה על מגבית למען הפליטים שנערכה בבלגיה. כמו כן, דווח על מסיבת יובל של הסתדרות הסטודנטים היהודים בקובנה שנקראה בשם "אל על". אנו קוראים פרטים בלתי ידועים מחייו של "הגנדיב הידוע", הברון בנימין רוטשילד, שרצה לקנות את שטח הר הבית והכותל המערבי מידי הערבים ולהקים את בית המקדש השלישי, וכן כתבה על צורף הזהב והיהלומים הבריטי סר ארתור לוי, שהכין את הכתרים של מלכי אנגליה, החל מאדוארד השביעי ועד ג'ורג' השישי. הכתבה מעושרת בתמונות המלכים כשלאשם כתרי המלכות עם יהלומיו של ארתור לוי.

בגיליון 2 (86) סיפר, כי חוקי הגזע הונהגו באיטליה ההולכת בדרך גרמניה. הכתבות מארץ ישראל כללו כתבה על בית הספר הריאלי בתיפה ומנהל ד"ר ארתור בידם, זאת לדגל מלאות 25 שנה לבית הספר. כן הובאה כתבה של הסופר בן גבריאל מירושלים על קטיף התפוזים בארץ ישראל.

בגיליון 5 (89) – כתבה על "אנגליה המתחמשת" לקראת המלחמה הצפויה, ומי הוא ה"כוכב" בכתבה? כמובן שר המלחמה היהודי הור בלישה, המבקר במתקני הצבא ובבית חרושת לנשק. שתי כתבות עסקו בתנועת בית"ר. אחת בבית"ר ריגה במלאות 15 שנה להיווסדה ובמרכז תמונת נציב בית"ר בריגה אהרון צבי פרופס, שעלה לארץ ולימים הקים את הומוריה ואת "פסטיבל ישראל". משה דנציגר קרוין כתב על פלוגת בית"ר בראש פינה.

במסגרת כתבות על קהילות ישראל הופיעה כתבה על יהדות מצרים שהיא "אי מאושר לישוב היהודי בארצות הערביות". בתמונה נראה המלך פארוק עם ילדים יהודים.

בגיליון פורים הנושא את מס' 9 (93) הכיל כתבות על פורים וביניהן על תגיגות פורים בתל אביב. אנו קוראים על ראש ממשלת הונגריה, אימרדי, אשר גזר גזרות על היהודים, ובעצמו נאלץ לפרוש מתפקידו מאחר והתברר כי הוא נכד לסבתא יהודיה...

צ'רלי צ'פלין הפך אף הוא ליהודי על דמי ה"אידישע בילדער"

אולמאניס, שליט לטווייה, שנתן את הרישיון להופעת "אידישע בילדער". בשער האחורי – "חלוצי התעופה בישראל" מטיסים את רבניה הראשיים של תל אביב. הטייס לייבוויץ' הטיס, לפי המסופר והמצולם, את הרב האשכנזי הרב משה אביגדור עמיאל, והטייס פרדי כץ – את הרב הספרדי בן ציון מאיר חי עוזיאל, לימים הרב הראשי לארץ ישראל.

במדור הספרותי – כתבה על מאיר אברמוביץ', בנו המשומד של מנדלי מוכר ספרים שנפטר באותה עת בבריטל.

גיליון 20 (104) עסק בקהילה היהודית בדנציג וגורלה עקב סיפוח העיר והאיזור לגרמניה. עוד בגיליון, כתבה על המרכז הרפואי באוניברסיטה העברית בהר הצופים, וכן כתבה על העתון הווארשאי "היינט" במלואת שלושים שנה להופעתו.

גיליון 21 (105), גיליון שבועות, עסק בגרים ובגרות "פיץ רות ביזרות" – מרות ועד רות, ובמסגרת הכתבות מארץ ישראל הובאו תמונות מההפגנת נגד "הספר הלבן". מאמר בלתי חתום הוקדש למלואות שנתיים ל"אידישע בילדער" ובו נכתב כי כאשר החל העתון להופיע לעגו ליוזמה ואמרו כי העתון יחזיק מעמד מ"תענית אסתר עד פורים", והנה עברו שנתיים והעתון הפך למבוקש בכל העולם היהודי.

לשנחאי שבסין, וכן כתבה על יוצר "התקווה" נ.ה. אימבר ליום השנה השלושים לפטירתו.

גיליון 16 לשנת 1939 הוא גיליון המאה של "אידישע בילדער" והוא הוקדש בתלקו לסופר שלום אש שזכה לתמונת שער. כן הובאה בו כתבה מפורטת מאת מזכירו של הסופר, ש. רוזנברג. בשער האחורי – תמונות מהקהילה היהודית בגרוזיה.

צ'פלין הוא קפלון

תמונת השער של גיליון 18 (102) הוקדשה לשחקן צ'רלי צ'פלין ליובלו החמישים, ובכתבה עליו הוזכר ששמו הוא בעצם קפלון... בכתבה מארץ ישראל תואר כינוס "הפועל" בתל אביב, ושוב – הור בלישה – הפעם תחת הכותרת "גיוס חובה באנגליה". שר המלחמה ביקר במתנות הצבא והוא נראה מתאמן ברובה כשליד תמונתו נכתב: "מיניסטר המלחמה שלא רק נאה דורש אלא גם נאה מקיים. ידיו של הור בלישה רב לו גם בתכמת היריה."

במדור האמנות – כתבה על עשרים שנות התיאטרון היהודי במוסקווא. גיליון 19 (103) הוקדש למלואות חמש שנים לממשלתו של קארל

גיליון 37 (121) הופיע ערב ראש השנה ת"ש ועסק בענייני התג. כתמונת השער נראה חייל והכותרת היא: "אזוי גייט די וועלט אין נייעם יאר" (כך מתכונן העולם לשנה החדשה). בגיליון הובאו תמונות של ראשי המדינות ושירי המלחמה, כשהכותרת היא: "מלחמה ושולם בידם". כזאת לימי מלחמה וראשית מלחמת העולם השנייה) נראו תמונות של כלי נשק שונים, ובאחד המאמרים בגיליון, מאמרו של י.ד. צמחוני מירושלים, סופר כי ספר הווהר חוזה את המלחמה שזה עתה החלה...

גיליון זה הוא האחרון שהיה לנגד עינינו, אך לדברי אליהו פורת, ברשימתו על עתונאות יהודית בלשוויה, מתברר כי היה עוד גיליון שבו נפרדה המערכת מקהל הקוראים והביעה את תקוותה כי זוהי סגירה זמנית, השלום יחזור לעולם ו"אידישע בילדער" יחדש את הופעתו. דבר זה, כידוע, לא קרה. העתון "אידישע בילדער" זכה למה שלא זכו עתונים יהודים אחרים במזרח אירופה: הוא זכה להיפרד מקוראיו, שרובם לצערנו לא זכו לעבור את המלחמה והגיליונות שהופיעו ותיארו את חייהם והראו את דמויותיהם הם מעין מצבה לזכרם.

121 מתוך 122 גיליונות העתון נמצאים בבית אריאלה, בספריית אחד העם בתל אביב, והם נתרמו על ידי גב' ר. אלוני לזכרו של בעלה צבי אלוני. תודתנו ליוחנן ארנון, מנהל ספריית אחד העם בבית אריאלה, שהעמיד לרשותנו את הגיליונות.

עתון במלחמה – הגיליון האחרון המצוי בדינו. הוא הופיע כשבעים לאחרי פרוץ מלחמת העולם השנייה